

Hyvän onnen ammatti

Tornio
Selja Salomäki

Kyösti Pajarin pitäisi olla onnekas mies. Pajari on ammattiltaan kengitysseppä ja käsittelee onnensymbolina tunnettuja hevosenkenkiä päivittäin.

Vaikka nykuteknologian aikana lehmätkin voidaan lypsää koneellisesti, kengityksessä kengitysseppää ja käsityötä ei voida korvata roboteilla.

–Pidän itseäni käsityöläisenä. Sepän asiakas on hevonen eikä sen omistaja, mutta pyrin ottamaan aina omistajan vinkit huomioon. Jokainen hevonen on erilainen, sen neljä kaviota voivat olla erilaisia keskenään, joten valmista sablunaa ei ole. Jos tähän olisi käytettävissä jokin robotti, niin japanilaiset olisivat sen jo keksineet, Pajari veistelee.

Hevosiharrastuksen suosio on kasvanut ravi- ja ratsastusurheilun myötä, joten ammattitaitoisilla kengitykseillä on kysyntää. Torniolainen Kyösti Pajari sai opit kengityksen alkeisiin aikoinaan isältään Arvo Pajarilta.

–Aloin kengittää 70-luvulla ravihevosia, joita meillä silloin oli. Mitään koulutusta en siihen käynyt, vaan opin käytännön kautta. Eikä siihen aikaan mitään kengityskoulua ollutkaan, paitsi Suomen armeijan seppäkoulu Haminassa. Jos ravihevosen kengitys oli pielessä ja homma meni laukkailuksi, startista ei tullut rahaa. Siinä sitä oppi, kun tili jäi tyhjäksi, Pajari muisteli poikavuotiaan.

Tiedonhaluinen Pajarin ongelmana oli myös alan kirjallisuus, jota ei yksinkertaisesti ollut. Tai suomenkielisenä löytyi sentään yksi teos.

–Kirja oli L.J. Fabritiuksen vuonna 1924 kirjoittama Kengitysopin käsikirja, joka on edelleen käyttökelpoinen ja siitä otetaan usein tapainoksia. Minulla oli tunne, että minun pitäisi osata enemmän, niin paljon tietoa puuttuu, mutta minulla ei ollut tarpeeksi kirjallisuutta eikä opinahjoa.

Suomen kengityssepät ry perustettiin vuonna 1990 ja Pajari liittyi siihen koulutuksen toivossa. Vasta

Kyösti Pajari

- s. 1958, asuu Torniossa
- CEF-kengitysseppä, yrittäjä
- erikoisammattimies Tornion terveyskeskuksessa
- avioliitossa, 2 lasta
- harrastaa lukemista, penkkiurheilua ja valokuvausta

Kyösti Pajarin tie ammattitaitoiseksi CEF-kengityssepäksi on kestänyt vuosikymmeniä. Käsityöläisen tärkein oppimismuoto on itse työ.

Kaviota vuolaan ja säteen urat avataan.

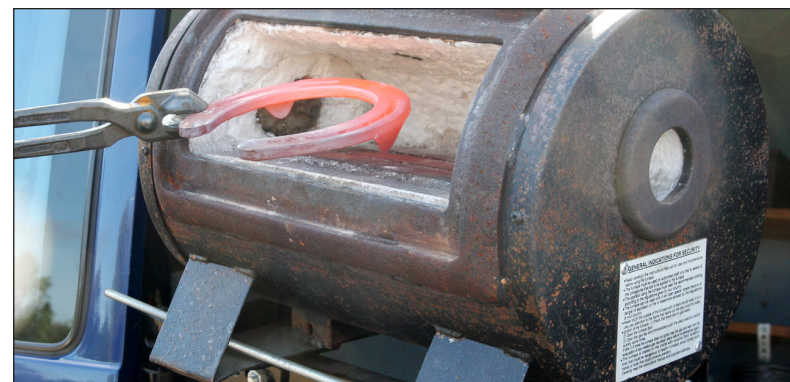
Kuuma kenkä asennetaan hetkeksi kavioon.

Pajari tekee raspilla tilaa kenkän varvaspyöritykselle.

Kenkä kiinnitetään yleensä kuudella naulalla.

Kenkää kuumennetaan ahjossa ennen kuumasovitusta.

Kotkaus lukitsee naulan kavioon. Vaihe viimeistellään kotkauspihdeillä.

Kengitys

Historia:

■ Nykyhevonen on noin miljoona vuotta vanha, mutta ihminen on käyttänyt hevosta hyötyeläimenä vain 5000 vuotta. Nahkaiset hipposandaalit tunnettiin noin 100 jKr. Antiikin Kreikan hevosten kaviot suojattiin pronssi- ja rautasandaleilla. 700-luvulla kengät osattiin kiinnittää nauloilla. Nykyisten metallikenkien kaltaiset kengät ovat olleet käytössä 1700-luvulta saakka. Suomalaisen hevosenkengän esimuoto oli nimeltään viskari.

Kengitys ja vuolu:

■ Kengityksen tarkoitus on pääasiassa suojata sarveisainetta olevaa kaviota kulumiselta. Hevonen kengitetään sen käyttötarkoituksesta riippuen 4-8 viikon välein. Vanha kenkä poistetaan. Kaviota lyhennetään, raspataan, sitä ja kavion sädettä vuolaan, kaviota ja kenkää muotoillaan ja uusi kenkä kiinnitetään paikoilleen erityisillä kengitysnauloilla. Talvella kenkiin ruuvataan liukastumista estävät hokit. Varsat, siitostammat ja lepohevosekset eivät tarvitse kenkiä, mutta silti kaviot tulee vuola säännöllisesti. Suomen eläinsuojelumääräyksissä mainitaan, että hevonen on kengitettävä tarvittaessa ja sen kaviot on vuoltava säännöllisesti. Kengitys on kivuton toimenpide. Kavio kasvaa mittansa verran noin vuoden kuluessa.

Kengittäjän tärkeimmät käsityökalut:

■ purkurautaa, nahkanuja, irrotushoitimet, metalliharja, vuolupuuikko, kavioleikkiuri, lyömäveitsi, kavio-raspi, naulausvasara, kotkausmökky eli vastarauta, kourutalita, kotkauspihdit, naulankatkaisupihdit, alasin, kavioteline, koetuspihdit, takovasara, kuumasovituspihdit.

Lähde: Hevosen kengitys: Granström, Johansson, Laiho, Skarra, Opetushallitus 2011

vuonna 1999 Ypäjän Hevosopisto kehitti kengitykseppän ammattitutkinnon ja Kiuruvedellä Ylä-Savon ammattiopisto hieman myöhemmin. –Kiuruveden ammattiopisto lisäsi ammattitaitoisia kengittäjiä erityisesti tänne Pohjois-Suomeen, Pajari kiittelee omaa opinahjoaan.

Ammattimaisesti Pajari alkoi kengittää asiakkaiden hevosia vuonna 2001. Pajari suoritti arvostetun kansainvälisen Certified Euro-Farrier -kengittäjä-tutkinnon vuonna 2007, jonka läpäisee vain 30 prosenttia hakijoista.

Tutkinnon suorittaneita on Suomessa noin sata, joista Pohjois-Suomessa on kuusi. Pajarin tutkintotoiveissa olisi eurooppalaisen kengitysseppäyhdistyksen EFFA:n erikoisammattitutkinto, jos sellainen järjestettäisiin Suomessa.

Hän on osallistunut SM-kisoihin muutamia kertoja lähinnä siksi, koska se on oiva paikka verkostoitua, tavata tuttuja ja vaihtaa ajatuksia muiden ammattilaisien kesken.

–Paras sijoitus on 8. ja onneksi en koskaan ole ollut viimeinen, Pajari naureskelee.

Ennen seppä takoi kengät itse kuumaa hiiliähoja käyttäen ja karkaisten ne omassa pajassaan.

Nyt kengät ostetaan tukusta eri kokoisina ja seppä muotoilee ne.

Tuliset hiiletkin on korvannut kaasulla toimiva ahjo, jota käytetään kuumasovituksessa. Hiiliterästä sisältävät metallikengät tai alumiiniset kengät muotoillaan yksilöllisesti joka hevoselle. Ne taotaan alasin päällä vasaralla.

–Uutta alalla on oikeastaan erikois- ja sairaskengitys, joka on kehittynyt hui-

masti viime vuosina. Esi-merkiksi varsan jalan asento-rihe voidaan korjata, mielellään sen ollessa 2-5 viikon ikäinen, jolloin kasvu on todella nopeaa. Ennen vanhaan varsa olisi kasvanut täysi-ikäiseksi asento-riheineen. Pahimmassa tapauksessa huonona käyttöhevosenä sen elämä olisi loppunut lyhyeen, Pajari sanoo.

Takojan tavalliset vaivat

Pajarilla on lähes sata asiakasta, joista melkein kaikki ovat ratsuhevosia noin sadan kilometrin säteellä Torniossa.

Pajarin työparina on pakettiauto, jossa kulkevat kaikki työvälineet mukana omilla telineissään. Kengityspaikka on usein asiakashevosen tallikäytävä.

–Hevonen totutetaan jalokojen nosteluun ja käsitteilyyn jo pikkuvarsana. Päivittäiseen hoitoon kuuluu kavioiden puhdistaminen liasta ja sen kaviota vuolaan säännöllisesti. Hyvin opetun ja luottavaisen varsan kengitys 2-3-vuotiaana ei yleensä ole sille mikään järkytys. Kengittäessä tulee kuitenkin suhtautua kunnioittavasti hevoseen, sillä se on säikähtäessään äärettömän nopea.

–Käytän aina nahkaista kengityssuua suojaamassa reisiä ja turvajalkineita. Kengittäjällä tulee olla voimassa oleva tulityökortti. En myöskään pidä vihkisormusta turvallisuussyistä. Moni on luullut poikamiehenä, Pajari vitsailee.

Työasento on yksi maailman epäergonomisimmista. Kumara asento rasittaa kengittäjän selkää ja sujuva kengitys miellyttää myös hevosta, joten tärkeimpien työvälineiden tulee olla hyvässä järjestyksessä kengi-

tyspaikassa, jotta työvaiheet sujuvat mahdollisimman nopeasti.

–Eniten minua ovat viime vuosina kuitenkin vaivanneet kynnär- ja olkapäävaivat, jotka johtuvat takomista, Pajari harmittelee.

Savua ilman tulta

Kengitysvuorossa on inter-tason kouluratsastustammona Moneta II.

–16-vuotiaalla kilpahevosella on jo kilometrejä takana, joten laitan sille etujalkoihin kengän varvasosasta pyöristetyn kengät, niin sanotut rollerit, jotka helpottavat etujalan liikettä ja vähentävät nivelten rasitusta, Pajari suunnittelee.

Moneta suhtautuu kengitystilanteeseen rauhallisesti, vaikka tänään etukengät sovitetaan poikkeuksellisesti kuumasovituksen avulla ja tuliturvallisuussyistä ulkona.

Kuumasovituksessa kenkä kuumennetaan ahjossa ja asetetaan muutamaksi sekunniksi kuumana kavioon, jolloin kuuma metalli sulkee kavion sarveisainämän putkilot, joista seinämä koostuu.

Tällöin kavioseinämä ei pääse roskaa, bakteereja ja kenkää asettuu tiiviimmin kavioon. Tamma häämäästelee savua pienen hetken.

–Ei ole hätää, Pajari sanoo ja taputtaa jännittyneitä tammaa savun hälvetessä. Hetken kuluttua kuuluu jo jäähdytettyjen kengän kiinninlaamisesta tuttuja ääniä, joita Moneta on kuullut nuoresta saakka.

Tallin takana on kasa käytettyjä hevosenkenkiä ja pakettiauto täynnä uusia.

Oleko ollut onnekas hevosenkengien ansioista?

–Ainakin sen suhteen, että töitä on riittänyt, Pajari tuumaa.

Pohjantähti-opistolla on yhdessä tekemisen riemua.

Ammatin avaimet käsissä

Keminmaa

Pohjantähti-opiston opiskelijat

Pohjantähti-opisto tarjoaa mukavaa ja turvallista Avain Ammattiin -koulutusta. Ympäristö on rauhallinen ja jokainen voi varmasti löytää omat viihdykkeensä. Jokaiselle opiskelijalle tehdään oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Avain ammattiin tarjoaa myös mahdollisuuden parantaa peruskoulun numeroita.

Pohjanrannantilalta voi löytää Tähtirannan, karavaanari-alueen, hotellin, nuorisokodin ja myös ravintolan, jossa on hyvää ruokaa. Kiitämme kuntia siitä, että saamme syödä koulutuksessa.

Me kaikki pidämme liikunnasta, joten pyrimme pitämään liikuntatunteja ja mahdollisimman paljon. Ongelmana on vain se, ettei meillä ole kunnollista liikuntapaikkaa, eikä tarvittavia liikuntavälineitä.

Me pidämme siitä, että koulutuksessa on vähän oppilaita. Oppilaat ovat mukavia toisilleen, joten kiusamista ei ole koulussamme ollenkaan.

Koulualueemme on siisti ja ympäristö on puhdas.

Iloista ja mukavaa

Koulutuksen aloitti 12 oppilasta, nyt koulutuksessa on kymmenen oppilasta, ketään ei kiusata ja kaikki tulee toistensa kanssa toimeen. Meillä on hyvä ryhmähenki.

Kaksi burmalaista opiskelijaa on tällä hetkellä tutustumassa Ammattiopisto Lappiaan, kokkiaalan koulutukseen.

Elina tulee Kuivaniemeltä ja Bew Htoon mielestä hän on mukava, iloinen ja hän on hyvä.

Bew Htoon tulee Burmasta. Elinan mielestä Bew Htoon kanssa on helppo ju-

OPISKELEMME TÄÄLLÄ, KOSKA OSA HALUAA HARJOITELLA SUOMENKIELTÄ, MATEMATIIKKAA, RUOTSIA, ENGLANTIA TAI KOROTTAA PERUSKOULUN ARVOSANOJA.

tella, koska samat asiat kiinnostavat ja Bew Htoon on mukava ja iloinen.

Boe Meh ja Shal La Pav ovat kavereita ja molemmat ovat Burmasta. Shal La Pavn mielestä Boe Meh on hiljainen ja mukava ystävä, jos on vaikeuksia hän auttaa.

Boe Meh'n mielestä Shal La Pav'n kanssa on hauska jutella, hän on rehellinen ja ahkera opiskelija.

Sarita tulee Simosta, Eikan mielestä Sarita on mukava, ahkera, rauhallinen ja kiltti. Hän puhuu vähän, mutta asiaa.

Eikka tulee Kemistä ja Rikun mielestä Eikka on rento, mukava ja huumorintajuinen.

Riku tulee Kemistä, ja Saritan mielestä Riku on rento, rauhallinen, huumorintajuinen, ja asiallinen. Aamu ei lähde Rikulla käyntiin, jos hän ei saa kahvia.

Opiskelemme täällä, koska osa haluaa harjoitella suomenkieltä, matematiikkaa, ruotsia, englantia tai korottaa peruskoulun arvosanoja.

Osa ei halua lähteä vielä toiselle paikkakunnalle opiskelemaan, vaan hakee varmuutta ja peruskoulun päättötodistusta. Osa haluaa myös miettiä minin lähtea.

Koulutus kestää toukokuun loppuun.